

VITÁL ATTILA – DRABAN CZ RÓBERT

Vidéki rendszerváltók

3.

„És elindultak a pesti aszfaltbetyárok
plakátragasztó korongecsettel...”

Beszélgetés Iványi Tamással, az SZDSZ korábbi országgyűlési képviselőjével, a vásárosnaményi Balázs József Városi Könyvtár és Művelődési Központ igazgatójával*

32 évvel ezelőtt, 1990-ben a tavaszi országgyűlési és az őszi helyhatósági választások közjogi, valamint politikai értelemben egyaránt legitimálták az ellenzéki pártok és mozgalmak rendszerváltó törekvéseit. A többpárti demokrácia megteremtésében kulcsszerepet játszó, országos ismertségre szert tett politikusokról viszonylag sok tudományos publikáció, illetve médiatartalom született, azonban a vidéki Magyarország demokratikus ellenzékéről, az átalakulás folyamatának helyi társadalmi viszonyairól méltatlanul kevés tudományos és ismeretterjesztő munka látott napvilágot. Ezt a hiányt pótolja ez a sorozat, amely a nyolcvanas-kilencvenes évek fordulóján, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei településeken a demokratikus átalakulásban jelentős szerepet játszó személyek életútját hivatott feltárni. Az 1970–80-as évek időmetszetét felölelő retrospektív interjúk készítésével az volt a célunk, hogy az egyéni életpályák állomásain keresztül felidézzük a megyei demokratikus ellenzék megszerveződésének folyamatát, a rendszerváltás lokális eseménytörténetét.

– Ön tizenegy gyerekes családban született Nyíregyházán, az 1950-es évek végén. Édesapja egy megtört kisegyház lelkészeként szolgált. A létező szocializmus világában nem volt igazán tipikus az a szociokulturális környezet, amelyben felnőtt. Milyen élményeket öriz gyermekkorából arról az élethelyzetről, amely megkülönböztette kortársaitól?

* A sorozat korábbi interjúi: Vidéki rendszerváltók I.: az államszocialista rendszer vidéki sajtónyilvánossága. Beszélgetés Kertész Sándorral és dr. Reszler Gáborral. Szabolcs-szatmár-beregi Szemle. 2022. 57. évf. 1. sz. 81–87.; Vidéki rendszerváltók II. „Számunkra a győzelem a bejutást jelentette...”. Beszélgetés Seszták Oszkárrel, a Fidesz nyíregyházi alapszervezetének alapító tagjával, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés elnökével. Szabolcs-szatmár-beregi Szemle, 2022. 57. évf. 2. sz. 39–51.

– A fennálló renddel szembeni ellenálló attitűd családi életünk természetes része volt. Lelkész édesapám az egyházi ügyek mellett nagyon érdeklődött a közügyek, közpolitika iránt is. Ez az aktivitás nem nyerte el sem a hatalomgyakorlók, sem a metodista egyházvezetők tetszését. Csak egy apróság: a lelkészek számára rendszeresen tartottak politikai továbbképzést, ezt „hazafias népfronti ülés”-nek hívták a hatvanas-hetvenes években. E találkozókon hozzá lehetett szólni az előadásokhoz; természetesen édesapám gyakran felszólt. Emiatt többnyire valamilyen retorzió követte. Előfordult, hogy jogosítványát több évre bevonták. Akkor kerékpárral járt, vagy hívei fuvarozták. Lelkészcsaládban éltünk: a sokgyermekes, hívő kisközösségnek sajátos belső klímája van. Egyfajta szigorúságot, elvárást támasztottak velünk szemben, hogy példamutató életet éljünk még akkor is, hogyha ezt esetleg nem éreztük sajátunkénak. Ugyanakkor belülről megélve nagyon jó volt felnőni ebben a milióban.

– *Bizonyára nagy törés volt családjuk számára az, hogy a hetvenes években az Állami Egyházi Hivatallal való konfliktusa okán édesapját függesztették az állásából, és büntetőeljárás is indult ellene...*

– Felfüggesztett börtönbüntetést kapott; közel hét évig gyakorlatilag illegálisban működött. Elbocsájtották az állásából, ezt ő nem fogadta el; gyülekezete kitarthatott mellette. Ma már nem könnyű elképzelni, hogy még személyi igazolványa sem volt abban az időben. Az autójáról levették a rendszámot, hogy ne tudjon vele közlekedni. Ilyen zaklatások közepette éltünk. Végül is ez az állapot 1981-ig tartott. Úgy emlékszem vissza ezekre az időkre, hogy állandó feszültségben éltünk, de ehhez is hozzá lehetett szokni.

– *Lehet, hogy profánnak tűnik a kérdés: amikor lelkészként szolgáló édesapját a hetvenes években eltiltották a hivatásától, hogyan tudott eltartani egy tizenegy gyermekes családot?*

– Soha nem éltünk nagy lábon, gyülekezetünk támogatott bennünket. A miénk volt a magyarországi metodista egyház legnagyobb közössége. Ebben az időben a gyülekezet gyakorlatilag eltartotta a családjunkat. Mindig beállított valaki egy zsák krumplival, csirkével, ruhával. Nekem öt bátyám van, tehát elég ritkán volt új ruhám abban az időben. Mondhatnám úgy is, hogy az isteni gondviselés valahogy mindig segítő kezet nyújtott. Külföldi egyházak is igyekeztek segíteni. Nagyon jelentősnek bizonyultak a külhoni egyházi politikai kezdeményezések. Egyházi delegációk látogatásai alkalmával a nyugati keresztény körök erősen lobbiztak azért, hogy a hivatalos találkozókra kerüljön szóba édesapánk helyzete. Részben talán ennek is köszönhető: az államhatalom 1981-ben úgy oldotta meg a hét éven keresztül fennálló státusz nélküli állapotot, hogy az akkor illegálisban létező egyházközösségünk számára biztosította az önálló felekezeti működés lehetőségét. Nyíregyházán kívül más településeken is léteztek hozzánk hasonló helyzetű, az állampárttal kollaboráló metodista egyházvezetőkkel szembeálló gyülekezetek. Ezek a nem legális metodista vallású közösségek kaptak lehetőséget arra, hogy új néven, önálló felekezeti működésük mellett tovább éljenek. Így jött létre 1981-ben a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség, melynek első elnöke volt az édesapánk, Iványi Tibor.

– *Állami oktatási intézményekben végezte a tanulmányait az általános iskolától az egyetemig. Volt-e olyan tapasztalata, hogy párhuzamos valóságokban él? Feltételezzük,*

hogy az a világnézeti nevelés, amely a Kádár-rendszerben az általános iskolákban, középiskolákban, felsőoktatási intézményekben folyt, szöges ellentétben állt az otthonról kapott világgéppel...

– Ez igaz, ugyanakkor ez a helyzet nem jelentett teljes kívülállóságot. A Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) tagja nem voltam soha, de úttörő például igen. Kérdeztem is egyszer anyámtól, hogyha a KISZ-tagság nem fért bele a család értékrendjébe, akkor miért lehettem az általános iskolában kisdobos és úttörő? Erre a kérdésre azt a választ kaptam, hogy kisgyermek korunkban, amennyire csak lehetett, igyekeztek megóvni bennünket a konfliktusos helyzetektől. Ennek ellenére én abban a létállapotban szocializálódtam, hogy családunk a fennálló renddel mindig is szembehelyezkedett. Ráadásul a lelkészgyerek-státusz és kisegyházi hovatarozás még további stigma volt. Igazából a történelmi egyházak sem lelkesednek a kisebb felekezetekért, már amennyiben létezik egyáltalán olyan kategória, hogy történelmi egyház.

– Érettségi előtt álló fiatalemberként megfordult-e fejében a lelkészi pálya, hogy az édesapja, illetve a bátyja nyomdokaiba lépjen?

– Természetesen megfordult a fejemben. Szüleim ugyan soha nem mondták ki, de a fivéreimmel együtt éreztük, hogy nekik a szívükhöz az állna a legközelebb, ha a lelkészi pályát választanák. Azonban amikor én érettségiztem, akkor még családunk és gyülekezetünk életében az illegalitás időszaka tartott. Én azt el sem tudtam képzelni, hogy lelkészként hol és hogyan tudnék szolgálni, mikor az apám is illegalitásban prédikált. Másrészt igazából nem akartam lelkész lenni, sosem éreztem erre elhivatottságot. Volt egy visszatérő álmom, hogy a szószéken állok, prédikálnom kell, és nem jut eszembe semmi. Kísértő, nem túl kellemes álom. Szóval nem éreztem úgy, hogy ez az én utam lenne. Akkor már a zene iránt érdeklődtem, és az irodalom is örök szerelem volt. Így magyar-ének szakra jelentkeztem a nyíregyházi tanárképző főiskolára, ahová helyhiány miatt nem vettek fel 1978-ban.

– Vélhetően szerepet játszott ebben káderlapja is, amit a középiskolának kellett mellékelnie a diákok felvételi jelentkezéséhez...

– Írásba foglalták a következőt: „a jelenlegi vallásos világnézete miatt pedagógus pályára nem alkalmas”. Hagytak a véleményezésben egy kiskaput a *jelenlegi* állapotra való utalással, hátha ez később változik. Mivel helyhiányra hivatkozva nem nyertem felvételt, elmentem autószerelést tanulni a 110. számú Ipari Szakmunkásképzőbe. Úgy kerültem oda, hogy felhívtam telefonon az iskolát, és megkérdeztem, hogy az érettségizettek számára milyen szakmatanulási lehetőség van. Az autószerelő képzést ajánlották, és én beiratkoztam. Lehet, hogy ha kosárkészítő képzésük lett volna, akkor én most képzett kosárfonó lennék. Az volt a tervem, hogy elkezdek szakmát tanulni, de közben majd próbálkozom újra a főiskolával, és ha felvételt nyerek, akkor abba hagyom. De mivel ez a képzés összesen kétéves volt, úgy gondoltam, hogy érdemes lenne inkább befejezni. Egyébként nagyon szívesen emlékszem vissza azokra az időkre: a 110-es nagyon jó iskola volt. Mivel érettségit követően tanultam szakmát, ezért közismereti tárgyaim már nem voltak. Az idő nagy része a munkahelyen telt: a „melós világ” megismerése nekem jó tanulási folyamatot jelentett. Sőt, akkor volt utoljára

olyan munkám, hogy fél négykor abbahagyhattam, lezuhanyoztam, és négykor kiléptem a kapun. Ebben a ritmusban is van valami jó...

– *Felsőfokú tanulmányait Debrecenben végezte, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán, ahová 1981-ben nyert felvételt. Hogyan emlékszik vissza ezekre az évekre?*

– Nekem ez remek időszak volt. Tulajdonképpen ott éreztem igazán diáknak magam. Szerettem a Vasvári Gimnáziumot is, de főiskolás koromra értem meg arra, hogy élvezzem is a diáklétet. Közben félállásban elkezdtem énekelni a Kodály Kórusban, így még pénzt is kereshettem, ráadásul azzal, ami egyébként a szenvedélyem volt. Ha nekem kellett volna fizetni, akkor is szívesen énekeltem volna ott. A nyolcvanas évek első fele már érdekes, ellentmondásos időszak volt. Miközben tantárgyaink egy része a „létező szocializmus” ideológiájához kapcsolódott (munkásmozgalom története, dialektikus és történelmi materializmus, politikai gazdaságtan), s elég vonalas tanárok oktatták ezeket, aközben a *tudományos szocializmus* szemináriumot már olyan oktató vezette, aki teljesen más szellemben beszélgetett velünk. Érdekes volt érzékelni, hogy a rendszer már nem olyan monolit. Az egyetemeken a nyolcvanas évek elején már megjelent némi óvatos rendszerkritika, felsejlettek az értelmiségi szellemi autonómia előjelei. Először nem is értettem, hogy az előadó provokál bennünket, vagy pedig 1983-ban már valóban lehet kritikai szellemben beszélgetni politikai kérdésekről.

– *Ének-zene és zeneiskolai szolfézs-zeneelmélet szakon szerzett diplomájának kézhezvétele után hol kezdte pályáját?*

– Az volt a tervem, hogy egy évig maradok Debrecenben, mert későbbi feleségem egy évfolyammal alattam járt. Gondoltam, hogy őt még megvárom. Viszont a vásárosnaményi művelődési ház igazgatója, aki rendkívül agilis ember volt, bement a főiskolára azzal, hogy neki kórusvezetőre van szüksége. Kikérte a végzősök listáját. Így látta meg, hogy én megyebeli vagyok. Lehengerlő stílusban meggyőzött arról, hogy máshová nem mehetek, csakis Naményba. Szakmailag komoly kihívásként éltem meg ezt. Ráadásul még szolgálati lakást is kínáltak. A párommal együtt – rózsaszínű romantikus álmoktól vezérelve – falun akartunk dolgozni: én kórust szerettem volna vezetni. Vásárosnaményban minden rendelkezésre állt, amit abban az időszakban elképzeltünk. Így ide költöztünk, és most is itt élünk.

– *A közbeszédben, tudományos diskurzusokban a korszakkal kapcsolatos egyik álláspont az, hogy a nyolcvanas években felpuhult a diktatúra, ami már önmaga karikatúrájaként létezett. Egy másik vélemény szerint a háttérben továbbra is elég kemény korlátozó mechanizmusok működtek, sőt vidéken különösen erőteljes volt a hatalmi represszió. Ön miként élte meg mindezt?*

– Úgy vélem, a hatalmi önkény nem egyformán működött mindenhol. A helyi gimnáziumban is tanítottam: igazgatóm öntudatos balos figura, ám nagyon korrekt ember volt. Pontosán tudta, hogy én vasárnaponként apám istentiszteletén kántorkodom. Mint később kiderült, még azt is pontosan tudta, hogy szamizdat újságokat hordozgatok haza Pestről. (Az a barátom, akinek továbbadtam, az igazgatónak is adott belőlük.) Nem volt nehéz kitalálni, hogyan kerülhetett Pestről az illegálisan terjesztett *Beszélő* Vásárosnaményba. Soha nem mondta, hogy Tamáskám, figyelj, nincs itt semmi baj, de mások miatt vegyél egy kicsit visszább. Még olyan eset sem fordult elő,

hogy a bérjuttalom kiosztásakor én, mint fiatal kezdő pedagógus, kevesebb jutalmat kaptam volna. Azt nem tudom megítélni, hogy ő volt ilyen korrekt, vagy a rendszer puhult fel ekkorra ennyire.

– *A közélet iránti érdeklődése családi hatásra alakult-e ki, erősödött meg, vagy egyébként is mindig érdeklődött a világ dolgai iránt?*

– Nem éltem burookban, de nem állítanám, hogy politikus alkat voltam. Az újságot hátulról kezdtem olvasni, elsőként a sportrovatot. Beültem a nyíregyházi megyei könyvtár olvasójába azért, hogy a *Népsportot* és a *Képes Sportot* átlapozzam. Nagy sportrajongó voltam. A politikai mozgólódásokról tudtam, de nagyon nem szippantottak be. Volt ugyanakkor számos érdekes élményem. Gábor bátyám² elég jó kapcsolatban volt a demokratikus ellenzék liberális köreivel. Ez onnan eredt, hogy ők kezdettől szolidárisak voltak mindazokkal, akik valamilyen üldöztetést szenvedtek. Gábor évekig bezárt imaterme előtt, az utcán tartotta az istentiszteleteket; a demokratikus ellenzék néhány tagja szolidaritásból eljárt ide. Közöttük bőven előfordultak ateisták is, illetve akadtak többen, például Eörsi István vagy Solt Ottilia, akikkel a testvérem egész hátralévő életükben vallási dialógust folytatott. A bátyám révén némi kapcsolatom nekem is volt a demokratikus ellenzékkel. Elősorban személyes élményekkel kötődtem hozzájuk. Ha jól emlékszem, 1981 nyarán a lengyel Szolidaritás mozgalom kirúgott aktivistáinak gyermekei számára a magyar értelmiségiek magánkezdeményezésként nyaralást szerveztek a Balatonnál. Az előkészület komoly konspirációval folyt, hogy a hivatalos szervek ne szerezzenek tudomást az akcióról. Biztos vagyok benne, hogy tudtak róla. Személyautóval szállítottuk a kicsiket a tóhoz: egy ilyen, harminc gépkocsiból álló konvoj miért is ne lett volna feltűnő? A bátyám szólt, hogy van egy autó, amelynek nincs sofőrje, segítenék-e? Természetesen szívesen vállaltam. Egy féllábú gyermekorvos Trabant Hycomatjával három lengyel gyereket szállítottam a Balatonra. Ehhez hasonló, egy fiatalnak kétségkívül izgalmas akciókban vettem részt. Amikor Rajk Júlia meghalt, vélhető volt, hogy a posta nem fogja a gyászjelentéseket kikézbesíteni, így ezt a fővárosi ellenzéki értelmiségi körök oldották meg. Éppen Budapesten tartózkodtam, amikor kaptam a bátyámtól egy Trabantot meg egy térképet, valamint egy halom gyászjelentést. Nekiindultam a pesti éjszakának. Olyan emberek laktak a kijelölt címeiken, akiket tankönyvekből ismertem, például kézbesíttem: Illyés Gyulának, továbbá Nagy Bálintnak, az Ybl Miklós- és Kossuth-díjas építésznek, aki a nyolcvanas években kényszerűségből ácsként dolgozott. A jegygyűrűre valót később nála kerestem meg segédmunka vállalásával. Ilyen személyes élményeim voltak, de nem szippantott be a politika.

– *A nyolcvanas évek elejétől a pártállammal szembeforduló ellenzéki erők tevékenysége egyre láthatóbbá vált. Említette a Beszélőt, mint a legismertebb számizdatot, amelyet a szerkesztő, illetve terjesztő értelmiségi köre hamarosan Szabad Kezdeményezések Hálózata néven szervezi meg magát. A későbbi SZDSZ magja mellett az Írószövetség a jobboldali, konzervatív világnézetű művészek, human értelmiségiek számára biztosított teret a Ma-*

² Iványi Gábor metodista lelkész, a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség vezetője, a Szegényeket Támogató Alap (SZETA) alapító tagja, az SZDSZ országgyűlési képviselője (1990–1994, illetve 1998–2002 között). 1989-től az Oltalom Karitatív Egyesület elnöke, a Wesley János Lelkészképző Főiskola rektora.

gyarország jövőjéről folyó diskurzusoknak. 1985-ben a formálódó ellenzék Monoron már közös találkozózt is szervezett konspiratív módon. Hogyan vélekedik arról: ezek inkább romantikus kezdeményezések, a civil kurázsi megnyilvánulásai voltak az állambatalommal szemben? Avagy a nyolcvanas évek közepén, amikor még a tömegek számára elképzelhetetlenek tűnt a pártállami rendszer bukása, már realizálható lehetőség volt a kommunista rezsim lebontása?

– Már akkor is két Magyarország létezett: Budapest és a vidék Magyarországa. Teljesen más a világ perspektívája ott, ahol van valós számú polgárság, mint ott, ahol nincs. Vásárosnaményből nézve nekem nem tűnt túl reálisnak 1985 táján, hogy a rendszer négy-öt év alatt szétesik. De a közhangulat és a politikai klíma változása érzékelhető volt. Ebben az időszakban egy elkötelezetten balos kollegámmal nyelvtanfolyamra jártunk Nyíregyházára, ahová egyszer az én Trabantommal, máskor az övével mentünk, és közben politikai témákról beszélgettünk. Akkoriban már természetes volt számomra, hogy azon gondolataimat is bátran megoszthatom vele, amelyek miatt – tíz évvel korábban esetleg – komolyabb retorziók értek volna. A nyolcvanas évek közepén nagy kockázatot már nem vállaltam azzal, hogy keresetlen szavakkal bíráltam a rendszert, és támogattam az elkötelezett kommunisták szemében „ugrabugráló”, „balhézó” ellenzékiet. Úgy emlékeszem vissza azokra az időkre, hogy a mindennapi beszélgetésekben már nem kellett óvatoskodni. Sem nekem, sem másoknak. Egyre nyíltabban lehetett közéleti kérdésekről szólni. Ugyanakkor nem éltem meg reális lehetőségként azt, hogy a politikai rendszer egy-két év múlva meg fog változni.

– 1985 után a szocialista táboron belül változások zajlanak, Gorbacsov hatalomra kerülésével egyre inkább fölhangosodnak az MSZMP-n belül is azok a hangok, amelyek szerint a reformokat már Kádár János nélkül kell levezényelni. 1988 májusában eltávolítják az ikonikus első titkárt az állampárt éléről. Ezt a szimbolikus döntést hogyan élte meg a vidék Magyarországa, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, illetve Vásárosnamény lakossága?

– Lehetett érezni, hogy nagy dolgok történnek, de az állampárt első számú vezetőjének személyében történt változást nem kötötték az emberek rendszerszintű változáshoz. Az utódlás kapcsán inkább a potenciális jelöltekkel kapcsolatban lamentáltak: Pozsgai vagy Grósz, ki a központi bizottság emberarcúbb megjelenítője? A nyolcvanas évek végén az állampárti vezetők között Pozsgai Imre volt a legnépszerűbb. Ő intelligensebb volt, mint Grósz Károly, viszont az átlagember legfeljebb odáig jutott el, hogy az elkerülhetetlen vezetőcsere során elfogadhatóbb figura kerüljön az állampárt élére. De 1988-ban vidéken még kevesen gondolták, hogy a személycsere a rendszer-váltáshoz vezető út első lépcsője.

– Ekkora már szinte követhetetlenül felgyorsultak az események: 1988 őszén alakul meg a Németh Miklós vezette reformkommunista kormány, amely egyre inkább függetlenítette magát az állampárttól és egyre több teret engedett az önmagukra már pártként tekintő demokratikus ellenzéki erőknek is. A különféle politikai csoportosulások a közbeszéd tematizálására alkalmas témákat kerestek, mint például a nagymarosi vízlépcső beruházása vagy az 1956-os forradalom leverésével és a megtorlásokkal kapcsolatos kibeszéletes emberi tragédiák. Ezek a sajtónyilvánosságot élvező ügyek már nem hagyták érintetlenül

a vidék Magyarországot sem. A fővárosban szerveződő ellenzéki pártok elősorban erre támaszkodva tudtak mozgósítani, vidéki hálózatot építeni, ami nélkül nagyon nehezen lehetett volna nekifutni az 1990-ben sorra kerülő országgyűlési választásoknak. Hogyan zajlott az ellenzéki pártok megszerveződése vidéken?

– A különböző ellenzéki csoportok ebben az időben nem nagyon akarták magukat pártként definiálni. *Fórum, szövetség, hálózat*: érzékelhető volt, hogy még a párt szó használatától is elhatárolódtak, mivel ez a szó zsigeri indulatokat váltott ki az emberekben. Ettől persze még politikai pártként szerveződtek az ellenzéki csoportosulások, sokszor teljesen ad hoc alapon. Az SZDSZ például úgy alakult meg a térségünkben, a Beregben, hogy Beregdarócon a gázátadó állomás vezetője ellenzéki érzelmű mérnök volt, Seszták Imre. Budapestről érkezett hozzá munkaiügyben egy olasz tolmács hölgy, aki már kapcsolatban állt a szabaddemokratákkal. Agitálta Imrét, hogy vegyen részt a pártépítésben. Tulajdonképpen az SZDSZ Beregdarócon kvázi munkahelyi pártszervezetként alakult meg. A főnök belépett ebbe a pártba, és az összes dolgozó követte. Én akkor nem ismertem őket, az 1990-es választásra készülve derült ki számomra, hogy itt, a Beregben már létezik SZDSZ-es pártalapszervezet. Az MSZMP bizonyos körei megpróbálták azért az ellenzéki gyepőlön tartani a kezüket. Például Vásárosnaményban úgy jött létre az MDF helyi szervezete, hogy azt a főállású KISZ-alkalmazott hozta létre. Gyakorlatilag a helyi párttitkár szólt a KISZ-titkárnak, hogy inkább mi szervezzük meg az MDF-et, mint mások; persze az is lehet, hogy tényleg vonzódtak a Fórumhoz. Az MDF-nek kétségkívül volt egy reformkommunista vonulata, amivel nem tudott igazán mit kezdeni az MDF vezetése. De aztán itt is polarizálódott az MDF, és inkább egy másik vonal erősödött meg. Így a kvázi reformkommunista irányzat eltűnt abból a pártból. Az viszont érzékelhető volt vidéken, hogy a formálódó ellenzék a valós társadalmi támogatottságához képest is gyengének tartotta magát. 1989 őszén, mikor már nyilvánvalóvá vált, hogy a következő évben többpárti, szabad országgyűlési választásra kerül sor, akkor Vásárosnaményban volt egy olyan összellenzéki megbeszélés, ahol az az ötlet vetődött fel: közös ellenzéki jelöltet kellene indítani, mert csak úgy van esély az utódpárt ellen. Gyorsan továbblépett ezen a történelem, de az első megbeszélések még úgy zajlottak, hogy amennyiben az ellenzék közös jelöltet állítana, akkor lenne némi esély a vásárosnaményi választókerületben a parlamenti mandátum megszerzésére. Kezdetben még létezett vidéken viszonylagos összetartás a demokratikus ellenzéken belül.

– A demokratikus ellenzéki mozgalmakból 1989-ben két nagyobb tömörülés emelkedett ki, az MDF és az SZDSZ. E két párt a nemzeti kerekasztal-tárgyalások során meghatározó szerepet játszott az alkotmány módosításának kidolgozásában és a rendszerváltás forgatókönyvének meghatározásában. Ön az SZDSZ-hez csatlakozott. Ezt a döntését az magyarázza, hogy ezzel a körrel már korábban is kapcsolatba került, vagy a világnézeti azonosság dominált inkább?

– A rendszerváltás időszakában az értékválasztás, eszmei elköteleződés eléggé katikusnak tűnt; véleményem szerint máig nem tisztult le egészen. Azt nem tudom megmondani, hogy én liberális voltam-e. Mert mit is értünk azon, hogy valaki liberális? 1989-ben Magyarországon még pártot lehetett szervezni olyan liberális értékek

mentén, amelyek egy angol konzervatív számára is vállalhatók. Az identitáskérdés megosztó ereje egyébként mindvégig érzékelhető volt a Szabad Demokraták Szövetségén belül. Hogyan is határozható meg a tömörülés: klasszikus értelemben liberális vagy inkább szociálisan érzékeny, a SZETA hagyományokra építő pártalakulat? Soha nem dőlt el igazán az a vita, annak minden hátrányával együtt, hogy az SZDSZ modern szociáldemokrata vagy nyugati értelemben liberális párt-e. Ezek a konfliktusok végig megmaradtak. Én magam amúgy keresztény-konzervatív, de szociálisan hiperérzékeny liberálisnak mondanám, de hogy ebből mi a konklúzió, azt nem tudom megmondani. Hogy valaki a rendszerváltás hajnalán melyik politikai formációhoz csatlakozott, számos esetben az határozta meg, hogy egy általa elismert vagy tisztelt személy melyik párthoz tartozott. Lehet, hogy számomra is fontosabb volt a személyes kötődés, mint a kikristályosodott meggyőződés.

– *A hatályos, ún. sztálini alkotmány generális módosítására 1989 őszén került sor. A köztársasági államforma kikiáltása után már mindenki számára egyértelműnek tűnt, hogy a politikai változások visszafordíthatatlanok. Ugyanakkor Vásárosnamény az akkori szovjet határtól néhány kilométerre fekszik; ebben az időszakban elég jelentős számú, több ezer szovjet katona állomásozott Szabolcs-Szatmár-Beregben és a szomszéd megyékben. Tapintható volt-e az ország északkeleti térségében valamifajta félelem vagy aggodalom azzal kapcsolatban, hogy mi történhet az államszocialista rendszer összeomlásának hatására?*

– Nem tudom megmondani, hogy volt-e félelem, én nem éreztem ilyesmit. Ugye nem vagyok tősgyökeres vásárosnaményi, 1984-ben költöztem a településre, akkor hatodik éve laktam itt. Annak ellenére, hogy a városban éltem, nem minden rétegben voltam jelen. Az látszott, hogy a Szovjetunió darabjaira esik szét. Ennek jelei már korábban megmutatkoztak. Abban az időszakban egyébként a nyilvános kommunikáció is többféle volt. Emlékszem, hogy már érdemes volt fennmaradni a televízió híradójának harmadik adására, mert az éjszakai kiadásban sokszor egy kicsit más volt a narratíva. Félelmet nem éreztem a környezetemben, inkább érdektelenséget. Az 1990-es országgyűlési választásokon talán két választókerületben volt érvénytelen a választás az első fordulóban, mert a részvétel nem érte el az 50%-ot. Az egyik a vásárosnaményi körzet volt. Ezt a hátrányt azóta is cipeli ez a térség, de ez egy másik történet. Az egyértelműnek tűnt, hogy az emberek politikai aktivitása igen alacsony szintű. Például az ellenzéki pártokat bemutató egyik nyilvános rendezvényen, ahol együtt jelentek meg a FIDESZ és az SZDSZ vezetői, a közönség soraiban összesen vagy tízen lehettünk. Itt akkor nem volt igazán bázisa az ellenzéki pártoknak.

– *A rendszerváltás időszakában az első országos kampány 1989 novemberében volt, az azóta négyigenes népszavazás néven emlegetett alkotmányos erejű véleménynyilvánítás. A nemzeti kerekasztal-tárgyalás lezárulása után is maradtak nyitott kérdések, hiszen az SZDSZ és a FIDESZ nem írta alá megállapodását. Az egyik vitatott ügy a köztársasági elnök megválasztásának módja. Ebben az időszakban a legnépszerűbb reformkommunista politikus Pozsgai Imre volt, a közvetlen elnökválasztás intézménye az ő esélyeit növelte volna. A közvetlen választást az MSZMP mellett az MDF is támogatta, ezzel szemben az SZDSZ és a FIDESZ népszavazási kezdeményezéssel megpróbálta megakadályozni, hogy*

az első köztársasági elnök kommunista politikus legyen. A népszavazás elsősorban ennek a kérdésnek az eldöntésére irányult. Hogyan zajlott le ez a kampány Vásárosnaményban?

– Helyi kampány nem igazán volt. Személyes emlékem, hogy szolgálati lakásban laktunk, és a fal másik oldalán állt az egyik szavazóhelyiség. Hallottuk, hogy kopácsolnak, építik a szavazófülkéket. A kislányainknak viccből megtanítottuk azt a szlogent, hogy népszavazni megyünk, négy igennel. Persze fogalmuk sem volt nekik arról, hogy mi az a népszavazás és mi a négy igen. Azt nem tudom, hogy az egyes vidékeken milyen volt szavazatarány, de mi azt láttuk Beregből, hogy a végeredmény a szabad-demokraták számára kudarc lesz. Végül a fővárosi szavazatok hozták meg az igenek győzelmét. Viszont Vásárosnaményban is tapasztaltuk azt, amit az országos mérések is igazoltak: annak ellenére, hogy az MDF a három igen, egy nemmel kampányolt, azért az MDF-szimpatizánsok nagy része is a négy igen húzta be a szavazólapon.

– Majd jött a következő megmérést, az 1990-es tavaszi országgyűlési választás, ami komoly kihívást jelentett a pártoknak a jelöltállítás és a kampány levelezésében egyaránt. Ön már részese volt az eseményeknek mint képviselőjelölt. Hogyan zajlott a kampány a Beregben?

– 1990 elején felgyorsultak az események. Úgy kezdődött, hogy az MDF részéről megkérdezték tőlem, elindulnék-e a Fórum jelöltjeként. Én nem mondtam határozott nemet, tehát vacilláltam, végül az MDF egy református lelkeszt indított, Szűcs M. Sándort. Ez teljesen logikus döntés volt, mert a Bereg református vidék. Én pedig az SZDSZ színeiben indultam el akkor, és úgy éreztem, teljesen magamra maradtam. Mondták ugyan a nyíregyházi szervezők, hogy majd ők segítenek, és aztán egyáltalán nem tudtak segíteni, ami akkor nagyon bosszantott. Később rájöttem, hogy nekik sem volt fogalmuk arról, hogy mit is kéne csinálni. Ki látott szabad, versengő választást Magyarországon? Az SZDSZ megyei kampányszervezői, Gulyás József és Lövei Csaba fiatal, lelkes forradalmárok voltak, akkor végeztek el a főiskolát. Az első bemutatkozó gyűlésemre Nyíregyházán plakátokat nyomattak számomra és elküldték, hogy helyezzem ki. Megvártam, míg beesteledik: egy tubus Technocollal és egy marék rajzszöggel elindultam plakátozni. Fontos volt számomra, hogy jó sötét legyen, ne lásson senki. A párt fővárosi központjából tisztában voltak azzal, hogy a vidék ilyen szempontból is nagyon elmaradott. Így aztán leküldtek hozzám is egy „csapásmérő egységet”, amitől szemem, szám elállt. Érkezett egy mikrobusz, kigördült az ajtaja: egy 80 literes hordó állt benne, a hordóban bekevert tapétaragasztó. És elindultak a pesti aszfaltbetyárok plakátragasztó korongecsettel, s a poszteremet terítették mindenfelé. Később viccesen mondtam is, legyen már úgy, hogy én lennék az V. kerületben az SZDSZ arca, és valaki lejönne onnan ide a Beregbe, liberális eszméket hirdetni. Majd innen-onnan elkezdtek feltűnni a szimpatizánsok. A kampány végére már volt egy kis csapatom, ennek ellenére meglehetősen egyedül éreztem magam. Meghökkenve néztem, hogy Pestén harcok folytak azért, ki induljon képviselőként. Nálunk meg örült az SZDSZ, hogy talált valakit. Szerintem engem valószínűleg nem nagyszerű rátermettségem, hanem az lökött bele ebbe a szerepbe, hogy volt valami fogalmam arról, mi is ez az SZDSZ. Akkor még nem léptem be a pártba, azt gondoltam, hogy én a választási kampányt becsületből, tisztességgel végigcsinálom, és ha kikapok, akkor

majd belépek. Mert így nem mondhatják rólam, hogy karrierépítési célból lettem a párt tagja.

– *Az 1990-es választási eredmények nagyjából hozták a papírformát, jól megmutatkozott a főváros-vidék törésvonal. Az MDF a kistélepüléseken, az SZDSZ a fővárosban és néhány nagyvárosban kapott több szavazatot. Az akkor kétfordulós választás második felvonása végképp eldöntötte, hogy a konzervatív erők, a Magyar Demokrata Fórum, a Keresztény Demokrata Néppárt és a Független Kisgazda Párt koalíciója alakíthatja meg a kormányt. Hogy élte meg ezt az SZDSZ, mekkora kudarcélmény volt? Vagy a rendszerváltás eufóriája, az állampárt feletti győzelem és egy új világ kibontakozásának ígérete felülírta a vereségélményt?*

– Nagy volt a csalódottság a szabaddemokratáknál. A választási vereség okait ma sem tudnám megmondani. Nekem szoros eredményt sikerült elérni, gyakorlatilag a semmiből; MDF-es ellenfelemtől 0,5%-kal kaptam ki. Persze ennyivel kikapni nagyon rossz. Előzetesen kereszténydemokratákkal létrejött egy furcsa választási megegyezés is: mi támogatjuk Kállay Kristófot Nagyállóban, a KDNP jelöltje meg engem fog támogatni. Ezt a megállapodást aztán egyáltalán nem sikerült realizálni. Megkérdezte tőlem a KDNP jelöltje, hogy kampányoljon-e velem Vásárosnaményban. Mondtam, hogy köszönöm, nem szükséges. Teljes naivitásban éltem. Utólag már látom, hogy a református lelkéssel közösen végig kellett volna járnunk a második forduló előtt a véleményirányító kisközösségeket. Ugyanakkor egy kulcsfigurához mégis elkísért Kállay Kristóf; egy katolikus paphoz. Kiderült, hogy az MDF már járt nála, és elmagyarázták neki, hogy a megyei SZDSZ és KDNP között született egyezség fals megállapodás. Ez csalódás volt számomra. Emlékszem azokra a kitűzőkre, amik nagyon népszerűek voltak a választásokat követően: „én nem szavaztam az MDF-re”. Ezt én ma már egészen biztosan nem tűzném ki. Azt gondolom, hogy a többpárti demokráciát tanulni kellett. A vereségfeldolgozás kultúráját nem ismertük. Én meghökkenve néztem, hogy mikor Bush kikapott Clintontól, gratulált neki. A kampányban elmebetegnek nevezte, majd Clinton győzelmét követően, a távozó amerikai elnök arra kérte az amerikaiakat, hogy támogassák ezt a tehetséges fiatal embert, mert Amerika a lényeg. Ez a gesztus nekünk, 1990-ben, nem igen ment, akkor nagyon elromlott a viszony az MDF és az SZDSZ között.

– *Az országgyűlési választás csak az első, de korántsem az egyetlen aktsza volt a rendszerváltás folyamatának. 1990 őszén helyhatósági választásra került sor, ahol szintén pártok és pártonkívüli, civil jelöltek is versengtek egymással. Az önkormányzati választásokban Önnek is szerep jutott.*

– Az egyik barátommal kitaláltuk, hogy ki lenne a megfelelő polgármesterjelölt Vásárosnaményban. Igazunk lett, mert őt a végén megválasztották. Elhívtam a jelöltet bemutatni az SZDSZ városi alapszervezet egyeztető megbeszélésére. Miután elment az illető, közölték velem, hogy nem fogják támogatni, mert ismerik. Rendes jóra való ember, de polgármesternek teljesen alkalmatlan. Furcsa helyzetbe kerültem, mert én hívtam oda. Érveltem, hogy már nincs elegendő időnk egy jelölt felépítésére, mit csináljunk. Mondták nekem, hogy te már benne voltál egy kampányban, mindenhol ki vagy plakátozva, akkor neked kell indulni. Ahogy korábban említettem, hat

éve laktam Vásárosnaményban, kevésbé ágyazódtam be a helyi társadalomba, gőzöm sem volt az önkormányzatiságról. A kampánymúltam miatt végül engem indítottak el. Hárman szerepeltünk jól, és százon belüli szavazatkülönbséggel nyert az általam javasolt személy MDF színekben, akit a helyi SZDSZ nem akart támogatni. Persze kicsit fellélegeztem, mert tényleg fogalmam nem volt, hogy mit csinál egy polgármester. Viszont a megválasztott városvezető mégsem lett sikeres. Azt gondolom mindmáig, hogy ő tisztességes ember volt, és ma is az, csak a polgármesterség más jellegű képességeket kíván, mint amilyenekkel ő rendelkezett.

– *Viszont önt mégis beszippantotta a politika, hiszen az 1994-es országgyűlési választáson szintén Ön volt az SZDSZ képviselőjelöltje a vásárosnaményi választókerületben. Ennek a kampánynak már úgy futottak neki a rendszerváltó pártok, hogy a politikai-gazdasági átmenet okozta mély egzisztenciális sebek felerősítették a késő kádári nosztalgiát: a reformkommunista MSZP revánja valószínűsíthető volt. Mennyire élték meg csalódás-*

1990 tavaszán, a rendszerváltás korszakának első szabad országgyűlési választásán a parlamentbe jutáshoz minimálisan szükséges 4%-os küszöbhatárt összesen 6 párt érte el: a Szabad Demokraták Szövetsége a listás szavazatok 21,4%-át szerezte meg országos összetételben, az MDF-től alig több, mint 3%-kal elmaradva, a második legeredményesebb pártnak bizonyult. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei listán 14,7% szavazatot kaptak a szabaddemokraták, ez 1 területi listás mandátumot eredményezett számukra. Az akkori, 176 egyéni választókerületben 1623 jelölt versengett a szavazatokért, kerületenként átlagosan 9. A választás kétfordulós volt, az első fordulóban országosan az MDF 79-ben, az SZDSZ 63-ban szerezte meg a legtöbb voksot. Ekkor 10 egyéni választókerület volt Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, ebből 2 körzetben más ellenzéki pártokkal közös jelöltet állított az SZDSZ, a többi helyen önállóan indultak. A második fordulóra 9 jelöltjük jutott tovább, ebből két kerületben első helyen, 3 körzetben második helyen végeztek. A választás második fordulójában az SZDSZ mindössze 1 választókerületben, a Fideszszel és a KDNP-vel közösen indított Kállay Kristóffal tudott egyéni mandátumot szerezni. Iványi Tamás független jelölt az SZDSZ támogatásával a vásárosnaményi 8. számú választókerületben indult: ő a választás első fordulójában a leadott voksok 17,7%-át szerezte meg, 79 vokssal lemaradva az MDF jelöltjétől, Szűcs M. Sándortól, második helyezettként jutott tovább a következő fordulóra, amely során a szavazatok 26,7%-át kapta, és mindössze 80 szavazatkülönbség miatt nem sikerült megfordítania az első forduló eredményét. Végül a Szabad Demokraták Szövetsége lett az 1990-es választás nagy vesztese: a várokozásokkal szemben és az első forduló eredményeinek ellenére mindössze 35 egyéni és 34 területi listás mandátumot szerzett, az országos, kompenzációs listán további 23 képviselői hely illetve, így az akkor 386 fős parlamentben 92 tagú frakciót alakíthatott, ami az országgyűlés képviselői helyek 23,8%-os arányát tette ki. Ugyanakkor az SZDSZ a második legnagyobb képviselőcsoporttal a parlamenti ellenzék vezető erejévé vált.

ként azt, hogy az a politikai irány, amit a rendszerváltás geneziséből képviseltek, esetleg megfeneklik? Vagy az MSZP-re már a választást megelőzőleg is úgy gondoltak mint nem hivatalos és nem deklarált potenciális partnerre?

– Volt bennem egy kis irreális reménykedés. Ha én 1990-ben fél százalékkal kaptam ki, akkor 1994-ben esélyem lehet nyerni. Aztán nagyjából azzal kellett szembesülnöm, hogy ez esélytelen, a baloldali előretörés miatt ebben a körzetben reménytelen. Az én személyes csalódásomat valamennyire árnyalta, hogy bár egyéniben nem nyertem, de listán bejutottam az Országgyűlésbe. Egyébként nekem nagyon jó személyes kapcsolatom volt a választókerületemben egyéni mandátumot szerzett MSZP-s politikussal, dr. Kiss Gáborral, aki igazi kultúrember. Igazából előzetes együttműködés a szocialistákkal nem volt. Sőt megmondom őszintén, én a választás utáni első nagy frakcióülésre abban a szent hitben mentem el, hogy mi ellenzékben leszünk. Majd úgy jöttem haza, hogy valószínűleg kormánypártként fogunk működni. 72 óránk volt ennek a megemésztésére vagy a kiizzadására, az egész hajmeresztő volt. Akkor 69 főből állt a frakciónk, és ezt megbeszélni sem volt egyszerű. Utána össze kellett hívni az országos küldöttgyűlést, és a küldöttek torkán le kellett nyomni az országgyűlési képviselőcsoport többségi álláspontját. A véleményegység kialakítása a párton belül egyébként általában nagy kihívást jelentett, még kevésbé fajsúlyos kérdések kapcsán is. Számtalanszor éltem meg olyan szituációt az SZDSZ képviselőcsoportjában, hogy közös álláspontot próbáltunk kialakítani, aztán a hosszas vita utáni szavazás eredménye megegyező számú igen-nem, és tartózkodó szavazat volt. Ez a teljesen polarizált véleménymegoszlás igen gyakori volt az SZDSZ-ben. Ha a koalíció kérdéséről az országos küldöttgyűlésen a párt tagságát képviselő küldöttek nemmel szavaztak volna, akkor nem lehetett volna közös kormányt alakítani a szocialistákkal. Állítom, ha a küldöttek az országos küldöttgyűlésen az első órában szavaztak volna erről, az elutasító szavazatok lettek volna többségben. Ez egy ilyen izzadságos ámokfutás volt; a végső döntést tudomásul kellett venni, és elfogadni.

– Önnek mi volt az álláspontja?

– Én erről a helyzetről a következőképpen vélekedtem: pártlistán mandátumot szerzett képviselőként annyi a mozgásterem, hogy megpróbálom alakítani a párt közös álláspontját, hozzászólok a vitához, elmondom a véleményem, és megpróbálom azt másokkal elfogadtatni. A többségi döntést viszont kötelességem képviselni. Egy listás delegátnak kisebb az autonómiája, mint az egyéni választókerületben megválasztott képviselőnek. A listás mandátum birtokosa elősorban a pártját képviseli, és a stratégiai kérdésekben vagy elfogadja a politikai közösségének az irányvonalát, vagy amennyiben nem tud azonosulni azzal, akkor lemond és köszönettel átadja a helyét másnak, aki képes azt az álláspontot támogatni. Én listán szereztem országgyűlési mandátumot 1994-ben, számomra az nem volt vállalható irány, hogy amennyiben képtelen vagyok elfogadni a többség által támogatott koalíciós kormányzást a szocialistákkal, akkor önállósítom magam, és átülök egy másik párt frakciójába. Ebből az következik, hogy végülis nehezen, de elfogadtam a koalíciós kormányzás racionális érveit, amelyek arról szóltak, hogy legalább részben, de lehetősége adódik az SZDSZ-nek a választási programja megvalósítására. Ez a várakozás egyébként nem volt alaptalan. Olyan elemek is

bekerültek a meghirdetett kormányprogramba, amit az MSZP-s képviselők egy része fogcsikorgatva viselt csak el.

– *Mint például a Bokros-csomag? A lakosságot sújtó további megszorítások mennyire voltak távol az SZDSZ-es képviselők szociálisan érzékeny attitűdjétől?*

– Én Horn Gyula miniszterelnöki szűzbeszédje előtt arra számítottam, hogy ez egy churchilli szónoklat lesz. Azt mondja majd a kormányfő, olyan az ország gazdasági helyzete, hogy nem ígérhetünk mást, csak vért, verejtéket, könnyeket, és meg kell húzni a nadrágszíjat. Ezzel szemben bejött egy órával a beszéde előtt a frakcióülésünkre, és azt mondta, hogy semmi ilyesmi nem lesz. Télen meleget ígérünk, nyáron árnyékot, és mézeskalácsszívet. Közben mindannyian tisztában voltunk azzal, hogy el kellene kezdeni egy racionálisabb gazdaságpolitikát csinálni. Mindenki tudta az eszével, de senki nem szeretne volna. Nagyjából az volt a helyzet, hogy a megszorítások szükségességét mindenki elismerte, ugyanakkor abban volt érdekelt, hogy a saját szakterületét elkerülje a költségvetési kiadások visszafogása. Ne érintse markánsan a szerkezetátalakítás az egészségügyet, az oktatást például, de a többi területen legyen változás. Szóval nehéz lenne vitatni azt, hogy a Bokros-csomagnak valamilyen formában meg kellett születnie. Békesi, a koalíciós kormány első pénzügyminisztere is végigvitte volna az államháztartási reformokat, ha engedte volna neki a miniszterelnök. Rendkívül súlyos gondok voltak, amire megoldást kellett keresni. Az Országgyűlés többsége, és én is megszavaztam a Bokros-csomagot. Én racionális érvek alapján elfogadtam a megszorítások elkerülhetetlenségét. Azt is megértettem, hogy nem olyan időszakot élünk, ami egy hosszabb időn keresztül zajló, de óvatosabb lépéssorozatot kibírt volna. A társadalmi elosztórendszerek átalakítását drasztikusan kell meglépni, vagy sehogy. Persze a megszorító intézkedéscsomag így is felpuhult, meg lehetne nézni, hogy abból mi valósult meg, szinte semmi. Inkább csak jelezte azt, hogy egy kicsit összebb kell húzni a nadrágszíjat. Azt mondom, hogy inkább a jelzésértéke volt erősebb, mint konkrét hatása, de nem vagyok gazdaságpolitikus.

– *Többen úgy vélik, hogy az 1994-ben létrejött MSZP-SZDSZ koalíció maga, továbbá a Bokros-csomag, és a Tocsik-ügy szegek, sőt inkább erős ácskapcsok voltak az SZDSZ koporsójában. Mennyire volt visszafordíthatatlan a szabaddemokrata párt hanyatlása? Szükségszerű történelmi folyamat volt, vagy egyszerűen taktikák, hibák sorozata vezetett ahhoz, hogy az a párt, amely a rendszerváltás forгатókönyvének kidolgozásában és a demokratikus átmenet korszakában meghatározó szerepet játszott, ma már nincs jelen a politikai térképen?*

– Az első ácskapocs kétségkívül a koalíció megkötése volt. Az MSZP-vel való együttműködés tömegeket sokkolt. Számos olyan támogatója volt az SZDSZ-nek, aki 1989-ben a következetes antikommunizmust vélte megtalálni a pártban, különösen a négy igenes népszavazás környékén. Ennek a holdudvarnak és ezeknek a választópolgároknak teljesen elfogadhatatlan volt az MSZP-vel megkötött koalíció. Számos valamikori SZDSZ-es barátom, ismerősöm később a MIÉP-ben, ma már a Jobbikban politizál. Ez teljesen természetes folyamat. A Tocsik-ügy nagyságrendileg ma már amúgy megmosolyogtató. Ettől függetlenül számomra is sokkoló volt, ráadásul az elején nem értettem, hogy miről van szó. Emlékszem e botrányos ügyet tárgyaló frakcióülésre, én

is bejelentkeztem hozzászólásra, és mire rám került a sor, teljesen másképp láttam az egész dolgot. Rájöttem, hogy minél többet tudok meg, annál rosszabb nekem. Úgy látom, hogy a rendszerváltó pártok betöltötték történelmi hivatásukat, és ma már a politikai palettának más alapon kell szerveződnie.

– *Ha visszatekernénk az idő kerekét, és 1990-ben Antall József a szabaddemokratákkal alakít koalíciót, vagy nagykoalíció jött volna létre, akkor ennek a két pártnak a története, sorsa másként alakulhatott volna?*

– Ha igaz az, hogy a politika a lehetőségek művészete, akkor úgy vélem, az a mezsgye, amin bármilyen kormány haladni tudott akkor, eléggé behatárolt volt, persze adódtak volna különbségek. Az a gyanúm, hogy egy SZDSZ–MDF koalíció is megbukott volna. Viszont maradt a parlamenttel egy kicsit infantilis kapcsolat: 1996-ban alapítottunk egy országgyűlési énekkart Szená-Torok néven azzal az ötlettel, hogy bizonyos ügyekben meg kellene próbálnunk harmóniában megszólalni. Minden pártból volt belépő, ez a formáció még ma is létezik, jótékonyági fellépéseket vállalunk. 25 éve működünk, a Parlament felsőházi termében szoktuk az ilyen kerek évfordulókat tartani. Minden olyan jó lépést üdvözlök, amikor egymástól akármilyen távolságban lévő politikai szervezet tagjai egy közös jó ügyért össze tudnak fogni. Úgy gondolom, hogy ez a helyes magatartás.

Iványi Tamás
művelődésszervező,
zenepedagógus

1959-ben született Nyíregyházán.
Nős, négy felnőtt lány édesapja.

A Liszt Ferenc Zeneművészei Főiskolán általános iskolai ének-zene és zeneiskolai szolfézs-zeneelmélet szakon diplomázott 1984-ben, majd posztgraduális képzéseken karvezető, illetve kulturális menedzser képzéseket szerzett. Tanulmányait 2007-ben fejezte be a Debreceni Egyetemen, művelődésszervező szakon. 1984-től a vásárosnaményi II. Rákóczi Ferenc Gimnázium tanáráként dolgozott, továbbá a helyi Liszt Ferenc Vegyeskar vezetője lett. Karnagyként a mai napig tevékenykedik, a vegyeskórus mellett a Vásárosnaményi Férfikórus vezetője. Több hazai és külföldi koncerten vezényelt, 1993-ban a budapesti kórusversenyen a vásárosnaményi vegyeskarral nemzetközi fesztiválkórus minősítést érdemelt ki. 1999-ben nevezték ki a vásárosnaményi Esze Tamás Művelődési

Központ élére, majd a helyi kulturális intézmények átszervezését követően 2014-től a Balázs József Városi Könyvtár és Művelődési Központ igazgatója lett. Iványi Tamás az 1970-es évek végén került kapcsolatba a demokratikus ellenzékkel. Az 1990. évi országgyűlési választásokon pártonkívüliként, az SZDSZ támogatásával indult a vásárosnaményi választókerületben, és a második fordulóban 80 szavazatnyi különbséggel a második helyen végzett. 1990 tavaszán lépett be a Szabad

NÉVJEGY

*Demokraták Szövetségébe. 1994–1998 között országgyűlési képviselő, a szabadde-
mokraták megyei területi listájáról szerzett mandátumot. A törvényhozásban az
oktatási, tudományos, ifjúsági és sport bizottságban dolgozott. 1996-ban az Or-
szággyűlésben kórust alapított, a több frakcióból összeálló SzenáTorok formáció a
mai napig működik és jótékonyági rendezvényeken lép fel. Iványi Tamás 1998-tól
a vásárosnaményi képviselőtestületben folytatta közéleti tevékenységét, melynek a
mai napig tagja.*